

ویژگی‌های روان‌سنجی نسخه ایرانی مقیاس مقابله مذهبی

Psychometric properties of the Iranian Religious Coping Scale

Mohsen Abiary
M.A., Psychology
Maria E. Aguilar
University of Tarbiat Modarres

محسن آبیاری
کارشناس ارشد روانشناسی
دکتر ماریا ای. آگیلار*
دانشگاه تربیت مدرس

Abstract

This study reports the psychometric properties of Iranian Religious Coping Scale, considering the Iranian social and cultural context. Study 1: Through an interview with 50 college students, preliminary qualitative information was obtained about the coping strategies they use when faced with a severe stressful event. After this initial information was content analyzed, the items obtained along with the Standard Coping Responses Inventory and a revised version of the Marlowe-Crowne Social Desirability Scale were administered to a new sample of students (N=365). Results from exploratory factor analysis yielded seven pure factors. Religious coping was obtained as an independent dimension of coping among Iranians. In Study 2 (N=176), evidence for the discriminative and convergent validity of the newly developed Religious Coping Scale was demonstrated. It is suggested that future research should consider the possible contamination of religious constructs with social desirability. Based on the results of the present research, it is concluded that the Religious Coping Scale has enough validity and reliability for use in research studies.

چکیده

این تحقیق، ویژگی‌های روان‌سنجی نسخه ایرانی مقیاس مقابله مذهبی را با در نظر گرفتن بافتار فرهنگی و اجتماعی ایران در دو پژوهش گزارش می‌کند. پژوهش ۱: اطلاعات مقدماتی از طریق مصاحبه با یک گروه ۵۰ نفری از دانشجویان در خصوص راهبردهای مقابله مورد استفاده هنگام رویارویی با یک موقعیت استرس‌زا گردآوری شد. بعد از این که تحلیل محتوایی صورت گرفت، از یک نمونه دیگر از دانشجویان (N= ۳۶۵) خواسته شد نسخه بزرگسال مقیاس پاسخ‌های مقابله، گزاره‌های راهبردهای مقابله ایرانی به‌دست آمده از تحلیل کیفی و همچنین مقیاس مقبولیت اجتماعی را تکمیل کنند. مقابله مذهبی به عنوان یک بُعد مستقل استخراج شد و در کل هفت عامل خالص توسط تحلیل عاملی پاسخ‌های آزمودنی‌ها به‌دست آمد. در پژوهش ۲، با حضور ۱۷۶ شرکت‌کننده، روایی تشخیصی و همگرایی مقیاس مقابله مذهبی تأیید شد. احتمال همپوشی سازه‌های مقابله مذهبی با مقبولیت اجتماعی یک مسأله قابل بررسی در پژوهش‌های آتی است. بر اساس نتایج این پژوهش، می‌توان نتیجه گرفت که مقیاس مقابله مذهبی از پایایی و روایی مناسب برای استفاده در مطالعات پژوهشی برخوردار است.

Keywords: religious coping, psychometry, cross-cultural validation

واژه‌های کلیدی: مقابله مذهبی، روان‌سنجی، اعتباریابی بین‌فرهنگی

*نشانی پستی نویسنده: تهران، پل نصر (گیشا)، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، گروه روانشناسی، پست الکترونیکی:

Vafaiesm@modares.ac.ir

Received: 19 Feb 2009 Accepted: 06 Sep 2010

دریافت: ۸۵/۱۱/۳۰ پذیرش: ۸۹/۰۶/۱۵

مقدمه

در سال‌های اخیر اظهار می‌شود باورهای مذهبی در فرایند مقابله، محوریت و اهمیت بسیار بیشتری دارند، به همین دلیل انتظار می‌رود در فرهنگ‌هایی که مذهب به عنوان یک شیوه زندگی تفسیر می‌شود، مانند فرهنگ ایرانی، باورهای مذهبی در تمامی تلاش‌های مقابله با مشکلات روزمره زندگی نفوذ کرده باشد. این دید زیست-فرهنگی مقابله (ابو رایا و پارگامانت، ۲۰۱۰؛ مسیمینی و دل فاوه، ۲۰۰۰) همسو با الگوهایی نظری است که بافتار اجتماعی مقابله را به عنوان عنصر مکمل فرایندهای عمومی مقابله در نظر می‌گیرند (برگ، مگان و دیواینی ۱۹۹۸؛ چون، موس و کرونیکت، ۲۰۰۶).

با توجه به این واقعیت، تردیدهای مهمی در قابلیت تعمیم‌دهی ساختار عاملی شاخص‌ترین ابزارهای ارزیابی مقابله پدید می‌آید، زیرا این ابزارها مخصوص ارزیابی مقابله وابسته به ویژگی‌های شخصی^۱ (کارور و کانر-اسمیت، ۲۰۱۰) یا مقابله وابسته به موقعیت^۲ (کارور و شایر، ۱۹۹۴) می‌باشند و اکثراً در بافتارهای فرهنگ غربی توسعه یافته‌اند (سنچس، اسپکتور و کوپر، ۲۰۰۶). همچنین، این ابزارها به مقابله مذهبی توجه بسیار محدودی داشته‌اند علی‌رغم این‌که مقابله مذهبی هم بر مقابله وابسته به ویژگی‌های شخصی و مقابله وابسته به موقعیت تأثیر می‌گذارد (شاتنباور، رد ریگز، گلاس و آرنکوف، ۲۰۰۶).

در یک مطالعه بین‌فرهنگی به منظور توسعه نسخه ایتالیایی یکی از ابزارهای معتبر ارزیابی مقابله به نام جهت‌یابی مقابله در مشکلات تجربه شده^۳ (سیکا، نوارا، دورز و سانویو، ۱۹۹۷) معلوم شد این ابزار روایی سازه خوبی دارد، با این وجود در رتبه دوم راه‌حل عاملی، یک عامل دیگر تحت عنوان "رو آوردن به دین" استخراج شد. به‌طور مشابه در توسعه نسخه کرواسی همان مقیاس، روایی سازه این ابزار با کمی تفاوت تأیید شد (هودک-نزویچ، کاردوم و واکمیروویچ، ۱۹۹۹) در این مطالعه عامل "رو آوردن به دین" متناسب با شرایط فرهنگی اجتماعی در کرواسی دوباره استخراج شد. با توجه به این‌که مقیاس پاسخ‌های مقابله^۴

موس (۱۹۹۳) به‌خوبی با بیشتر مقیاس‌های فعلی مقابله مطابقت داشته (فلکمن و مسکوویتز، ۲۰۰۴) و نیز با در نظر گرفتن این واقعیت که هیچ تحقیقی که تکرارپذیری ساختار عاملی این ابزار را در محیط‌های متفاوت فرهنگی مورد بررسی قرار داده باشد وجود نداشته، این دو پژوهش برای آزمایش ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس پاسخ‌های مقابله در یک محیط ایرانی با استفاده از نسخه ایرانی مقیاس پاسخ‌های مقابله طراحی شدند.

پژوهش ۱

روش

جامعه آماری، نمونه و روش اجرای پژوهش: آزمودنی‌ها، ۴۱۵ نفر از دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد بودند که به‌طور اختیاری در دو مرحله تحقیق شرکت نمودند. در مرحله اول نمونه اولیه شامل دانشجویان مقطع لیسانس ($N = 50$ ؛ ۵۰٪ دختر و ۵۰٪ پسر) سن ۱۸ تا ۲۸ سال ($M = 21/6$ ، $SD = 2/65$) بود که ۷۸٪ آن‌ها مجرد و ۲۲٪ متأهل بودند. در مرحله دوم نمونه ($N = 365$) از ۵۷٪ زن و ۳۸٪ مرد تشکیل شده بود (۴۶٪ آزمودنی‌ها جنس خود را مشخص نکرده بودند). سن آزمودنی‌ها ۱۸ تا ۴۰ سال ($M = 22/7$ ، $SD = 3/5$) بود که ۷۷٪ آن‌ها مجرد و ۲۲٪ آن‌ها متأهل بودند.

برای مرحله اول- مرحله تحقیق اکتشافی- یک پرسشنامه بازپاسخ به شرکت‌کنندگان داده شد که در این پرسشنامه از آن‌ها خواسته شده بود درباره مهم‌ترین وقایع استرس‌زایی که طی شش ماه اخیر با آن مواجه شده بودند فکر کرده و فعالیت‌هایی را که برای مقابله با این موقعیت انجام داده‌اند، فهرست نمایند. در مرحله دوم، شرکت‌کنندگان به ترجمه فارسی نسخه نهایی ۴۸ ماده‌ای مقیاس پاسخ‌های مقابله اصلی و فهرست ۴۵ ماده‌ای مواد ایرانی به‌دست آمده از تحقیقات اکتشافی، بر حسب فراوانی استفاده از این فعالیت‌ها در مقابله با استرس‌زاترین واقعه‌ای که آن‌ها طی شش ماه گذشته با آن روبرو بوده‌اند پاسخ دادند. همچنین آزمودنی‌ها به ۱۰ سؤال ارزیابی از واقعه (موس، ۱۹۹۳)، پاسخ دادند.

علاوه بر این، همه آزمودنی‌ها به یک مقیاس ۱۳ ماده‌ای مقبولیت اجتماعی (بالارد، ۱۹۹۲) پاسخ دادند که برای سنجش میزان اثرپذیری پاسخ‌های آنان از انگیزه خوب جلوه دادن خود

1. dispositional coping
2. situational coping
3. Coping Orientations to the Problems Experienced (COPE)
4. Coping Responses Inventory (CRI)

۴ درجه‌ای از نوع لیکرت (نمرات بالای قطعاً بله (۳) یا عموماً بله (۲) و قابل مهار بودن از طریق نمرات پایین قطعاً نه (۰) و عموماً نه (۱)) استفاده شد. روش استاندارد ترجمه معکوس^۴ برای ترجمه مقیاس پاسخ‌های مقابله موس، مقیاس مقبولیت اجتماعی و سؤالات مربوط به ارزیابی واقعه تنیدگی‌زا به کار گرفته شد.

یافته‌ها

ابعاد مقابله بر اساس مقیاس پاسخ‌های مقابله اصلی و ماده‌های جدید ایرانی - استخراج عوامل: اولین تحلیل عاملی شامل تحلیل عوامل اصلی^۵ و تحلیل مؤلفه‌های اصلی^۶ با چرخش اُبلی مین و واریماکس، روی پاسخ‌های آزمودنی‌ها ($N = 365$) به ۹۳ ماده مقیاس ترکیبی، آزمایش شد. نتایج تحلیل مؤلفه‌های اصلی بر حسب استخراج تعداد عوامل برای تفسیر بهینه، قابل قبول‌تر بودند؛ بنابراین، یافته‌های حاصل از تحلیل مؤلفه‌های اصلی گزارش می‌شود. پس از بررسی راه‌حل‌های ۲ تا ۸ عاملی با روش‌های چرخش اُبلی مین و واریماکس و بر اساس شیب منحنی اسکری همراه با در نظر گرفتن قابل تفسیر بودن، راه‌حل هفت عاملی با مجموع ۵۱ ماده برگزیده شد که $35/94\%$ واریانس را تبیین می‌نمود. دامنه تخمین نهایی میزان اشتراک^۷ برای این راه‌حل از $0/598$ تا کوچک‌تر از $0/10$ با میانگین $0/43$ بود.

توسط تحلیل عاملی مجدد مقیاس پاسخ‌های مقابله تطبیق یافته ۶۰ ماده‌ای، هفت عامل خالص با ۵۱ ماده استخراج شدند (جدول ۱). بارهای عاملی این ۵۱ ماده بالاتر از $0/40$ در عوامل اصلی و کمتر از $0/30$ در عوامل ثانویه بودند - به استثنای ماده ۸۸ که بار عاملی پایین‌تر از $0/30$ در عامل اصلی داشت ولی به دلیل این‌که بدون آن ماده، اعتبار زیرمقیاس جستجوی پاداش‌های جایگزین^۸ از $0/53$ به $0/46$ کاهش می‌یافت، حذف نگردید. این راه‌حل عاملی ۵۱ ماده‌ای $44/60\%$ کل واریانس را تبیین نمود.

بوده و به عنوان یک معیار برای ارزیابی غیرقابل اعتماد بودن پاسخ‌ها در نظر گرفته شد.

ابزار سنجش

نسخه ایرانی مقیاس پاسخ‌های مقابله تطبیق یافته: یک فهرست جامع، شامل ۴۵ ماده از مطالعه اکتشافی و ۴۸ ماده از مقیاس پاسخ‌های مقابله موس (۱۹۹۳)، در مجموع ۹۳ سؤال، ایجاد شد. معیار انتخاب یک ماده ایرانی برای الحاق به فهرست جامع این بود که آن پاسخ حداقل یک‌بار ذکر شده باشد و همچنین در مقیاس پاسخ‌های مقابله اصلی به آن اشاره‌ای نشده باشد. این مقیاس، خودگزارش‌دهی^۱ پاسخ‌های مقابله‌ای دارای ۴۸ سؤال بوده و نمرات بر طبق راهبردهای مقابله در دو دسته گرایشی (روبارویی) و اجتنابی (رفتاری یا شناختی) می‌توانند طبقه‌بندی شوند. اعتبار و روایی این مقیاس در مقالات و متون علمی گزارش شده است (فولکمن و مسکوویتز، ۲۰۰۴؛ کارور و کانر - اسمیت، ۲۰۱۰؛ موس، ۱۹۹۳). از آزمودنی‌ها در مورد این‌که تا چه حد آن‌ها در پاسخ‌های مقابله‌ای گوناگون دخیل بوده‌اند، سؤال شد؛ با استفاده از مقیاس ۴ امتیازی از ۰ (نه به هیچ وجه) تا ۳ (بله تقریباً بیشتر اوقات). همه محاسبات با نسخه ایرانی مقیاس پاسخ‌های مقابله تطبیق یافته انجام شد.

مقیاس مقبولیت اجتماعی: از نسخه کوتاه مقیاس مقبولیت اجتماعی مارلو-کرون^۲ (بالارد، ۱۹۹۲)، شامل ۱۳ سؤال (بله یا خیر) استفاده شد. ارتباط فعالیت‌های مقابله با مقبولیت اجتماعی نشان‌دهنده سوگیری داده‌ها بر اساس تمایل پاسخ‌دهندگان به دروغ گفتن بود. ضریب آلفای همسانی درونی این مقیاس ($M = 6/44$, $SD = 2/38$) با کل نمونه $0/56$ بود که بعد از حذف ماده ۹ به $0/59$ افزایش پیدا کرد.

ارزیابی از واقعه استرس‌زا: به‌وسیله ۱۰ سؤال (موس، ۱۹۹۳) سنجیده شد که بر اساس مقیاس ۴ درجه‌ای از نوع لیکرت نمره‌گذاری شده بود.

غیرقابل کنترل بودن واقعه: برای سنجش تأثیر ادراک غیرقابل کنترل بودن واقعه^۳ گزارش شده از سوی فرد روی پاسخ‌های مقابله یک مقیاس یک ماده‌ای (موس، ۱۹۹۳) با میزان

4. back translation
5. principal factor analysis (PFA)
6. principal components analysis (PCA)
7. communalities
8. seeking alternative rewards

1. self-report scale
2. Marlow-Crowne Social Desirability Scale
3. event uncontrollability

جدول ۱

نتایج تحلیل عاملی مؤلفه‌های اصلی ۵۱ ماده نسخه ایرانی مقیاس پاسخ‌های مقابله

ماده	مقابله مذهبی	حل مسأله	اجتناب شناختی	جستجوی راه‌نمایی و حمایت	پذیرش یا تسلیم	ارزیابی مجدد مثبت	جستجوی پاداش‌های جایگزین
۱ (۵۰)	۰/۷۷۰	۰/۰۲	۰/۰۳	-۰/۰۴	-۰/۰۳	-۰/۰۲	۰/۰۲
۲ (۲۵)	۰/۷۶۳	۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۱۰	۰/۰۲	-۰/۰۲	-۰/۱۴
۳ (۵۲)	۰/۷۲۳	۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۰۲	-۰/۰۲	-۰/۰۲	۰/۱۷
۴ (۱۴)	۰/۷۲۲	۰/۰۲	-۰/۰۲	-۰/۰۲	-۰/۱۰	-۰/۰۳	-۰/۱۲
۵ (۴۰)	۰/۷۲۱	۰/۱۸	-۰/۰۲	-۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۲۲	-۰/۰۲
۶ (۲۷)	۰/۷۰۸	۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۰۲	-۰/۰۲	-۰/۰۲	۰/۱۵
۷ (۸۹)	۰/۷۰۱	۰/۰۲	-۰/۱۰	-۰/۰۲	-۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۰۲
۸ (۷۸)	۰/۶۹۸	-۰/۰۱	۰/۰۲	۰/۱۱	۰/۰۳	۰/۰۲	۰/۰۲
۹ (۱۱)	۰/۶۸۶	۰/۲۱	-۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۱۳	-۰/۰۲	-۰/۲۱
۱۰ (۸)	۰/۶۴۲	۰/۲۰	-۰/۰۲	-۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۱۶	-۰/۲۴
۱۱ (۳۸)	۰/۶۴۲	۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۱۳	۰/۰۲	۰/۰۲	-۰/۰۳
۱۲ (۵۵)	۰/۶۲۵	۰/۱۰	۰/۰۲	۰/۰۲	-۰/۰۲	۰/۲۳	۰/۱۷
۱۳ (۶۵)	۰/۵۹۱	۰/۰۳	۰/۰۲	۰/۱۴	۰/۰۳	۰/۲۰	۰/۱۶
۱۴ (۵۱)	۰/۰۲	۰/۶۲۰	۰/۰۲	۰/۰۲	-۰/۰۲	-۰/۰۲	۰/۰۲
۱۵ (۸۵)	۰/۰۲	۰/۵۹۲	۰/۰۲	۰/۰۲	-۰/۱۸	۰/۱۵	۰/۰۲
۱۶ (۱۰)	۰/۱۵	۰/۵۸۵	-۰/۲۱	۰/۰۲	۰/۲۲	-۰/۰۲	-۰/۰۲
۱۷ (۲۸)	۰/۱۲	۰/۵۸۱	-۰/۱۴	۰/۰۲	-۰/۱۱	-۰/۰۲	۰/۱۴
۱۸ (۱۲)	۰/۰۲	۰/۵۸۰	۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۱۲	۰/۰۲	-۰/۰۲
۱۹ (۸۳)	-۰/۰۲	۰/۵۵۶	۰/۱۸	۰/۰۲	-۰/۱۹	۰/۱۲	-۰/۰۲
۲۰ (۶۳)	۰/۰۲	۰/۵۳۸	-۰/۰۲	۰/۰۲	-۰/۰۲	۰/۲۵	۰/۱۸
۲۱ (۳۱)	۰/۰۲	۰/۵۳۲	-۰/۰۲	-۰/۰۲	-۰/۰۲	۰/۱۲	۰/۱۹
۲۲ (۱)	۰/۱۸	۰/۴۹۵	-۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۱۳	۰/۰۲	-۰/۰۲
۲۳ (۳۴)	۰/۱۲	۰/۴۷۰	-۰/۰۲	-۰/۰۳	-۰/۲۳	۰/۲۳	۰/۱۴
۲۴ (۵)	-۰/۰۳	۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۷۰۹	۰/۰۲	-۰/۱۹	۰/۰۲
۲۵ (۳۹)	۰/۰۲	۰/۱۴	۰/۶۶۲	۰/۰۳	-۰/۰۲	۰/۱۰	۰/۰۲
۲۶ (۴۱)	-۰/۰۲	-۰/۱۴	۰/۶۵۸	۰/۰۲	۰/۱۴	۰/۱۲	۰/۰۲
۲۷ (۲۰)	۰/۰۲	-۰/۰۲	۰/۶۵۸	-۰/۰۲	۰/۱۷	۰/۰۲	۰/۰۲
۲۸ (۸۱)	-۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۶۵۱	۰/۰۲	-۰/۰۲	۰/۱۸	۰/۰۲
۲۹ (۹)	-۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۴۸۲	-۰/۰۲	۰/۰۲	-۰/۱۷	۰/۰۲
۳۰ (۸۶)	۰/۰۲	-۰/۰۲	۰/۴۶۲	۰/۰۲	-۰/۱۰	۰/۱۱	۰/۱۴
۳۱ (۵۷)	-۰/۰۳	۰/۰۲	۰/۴۲۹	۰/۱۶	۰/۱۷	۰/۰۲	۰/۰۲
۳۲ (۶۹)	۰/۰۲	۰/۱۹	۰/۰۲	۰/۸۳۳	۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۰۲
۳۳ (۸۲)	۰/۱۱	۰/۱۲	۰/۰۲	۰/۸۲۰	-۰/۰۲	۰/۰۲	-۰/۰۲
۳۴ (۵۶)	۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۸۰۴	۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۰۲
۳۵ (۳)	۰/۱۲	-۰/۰۲	-۰/۰۲	۰/۷۴۰	-۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۰۲
۳۶ (۲۱)	۰/۰۲	۰/۰۳	۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۶۴۹	-۰/۰۲	-۰/۰۲
۳۷ (۸۷)	۰/۰۲	-۰/۰۲	-۰/۰۳	-۰/۰۳	۰/۶۳۰	-۰/۱۴	۰/۰۲
۳۸ (۵۸)	-۰/۰۲	-۰/۲۲	۰/۱۲	۰/۱۲	۰/۵۵۶	۰/۰۳	-۰/۰۲
۳۹ (۷۳)	-۰/۱۲	۰/۰۳	۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۴۶۵	۰/۰۳	۰/۱۷
۴۰ (۷۲)	۰/۰۲	۰/۰۴	۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۴۳۶	۰/۰۳	-۰/۱۶
۴۱ (۴۵)	۰/۰۲	-۰/۰۲	-۰/۰۲	-۰/۰۲	۰/۴۰۴	-۰/۱۱	۰/۲۶
۴۲ (۶۴)	۰/۱۹	۰/۱۶	۰/۱۳	۰/۱۰	۰/۲۰	۰/۷۱۷	۰/۰۲
۴۳ (۴۷)	-۰/۰۲	۰/۲۰	۰/۱۴	۰/۰۲	-۰/۰۱	۰/۶۹۲	۰/۰۲
۴۴ (۱۷)	۰/۲۵	۰/۰۲	-۰/۰۲	۰/۰۲	-۰/۰۲	۰/۶۲۵	۰/۰۲

ادامه جدول ۱

ماده	مقابله مذهبی	حل مسأله	اجتناب شناختی	جستجوی راهنمایی و حمایت	پذیرش یا تسلیم	ارزیابی مجدد مثبت	جستجوی پاداش‌های جایگزین
۴۵ (۶۲)	۰/۰۲	۰/۲۶	۰/۱۴	۰/۰۳	۰/۲۵	۰/۴۹۵	۰/۰۲
۴۶ (۴۳)	۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۰۳	۰/۰۲	۰/۱۵	۰/۰۲	۰/۶۱۷
۴۷ (۴۲)	۰/۰۲	۰/۱۱	۰/۰۳	۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۵۷۴
۴۸ (۴۴)	۰/۱۱	۰/۰۲	۰/۱۵	۰/۰۲	۰/۱۹	۰/۰۳	۰/۵۱۶
۴۹ (۷۰)	۰/۰۲	۰/۱۱	۰/۰۲	۰/۱۵	۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۴۱۰
۵۰ (۷۴)	۰/۰۲	۰/۱۳	۰/۳۱	۰/۰۳	۰/۰۱	۰/۰۲	۰/۴۰۵
۵۱ (۸۸)	۰/۰۲	۰/۱۸	۰/۲۳	۰/۰۳	۰/۰۲	۰/۱۲	۰/۳۰۶
ارزش ویژه	۷/۶۰	۴/۰۴	۳/۲۳	۲/۵۲	۲/۰۵	۱/۷۸	۱/۴۷
% واریانس کل	۱۴/۹۱	۷/۹۲	۶/۶۴	۵/۰۵	۴/۰۱	۳/۴۹	۲/۸۸
% تجمعی واریانس کل	۱۴/۹۱	۲۲/۸۳	۲۹/۱۶	۳۴/۲۲	۳۸/۲۴	۴۱/۷۲	۴۴/۶۰

بارهای عاملی بزرگتر از ۰/۴۰ با پررنگ و ایتالیک نمودن مشخص شده‌اند به استثنای ماده ۸۸ که بار عاملی ۰/۳۲ دارد. آیت‌های جدید با کشیدن یک خط زیر و آیت‌های مقیاس پاسخ‌های مقابله اصلی با پررنگ نمودن آن‌ها مشخص شده‌اند. آیت ۱۵ با آیت ۴۴؛ آیت‌های ۲۰ تا ۲۴ با آیت‌های ۱۷، ۱۰، ۲۰ و ۵؛ آیت ۲۷ با آیت ۱۳؛ آیت‌های ۳۰ و ۳۱ با آیت‌های ۲۹، ۴۵؛ آیت‌های ۳۵ تا ۴۱ با آیت‌های ۳، ۱۴، ۲۶، ۳۰، ۳۸، ۳۷ و ۲۴؛ آیت‌های ۴۳ تا ۴۵ با آیت‌های ۱۰، ۲۶، ۳۴؛ آیت ۵۰ با آیت ۳۹ و آیت ۵۱ با آیت ۴۷ مقیاس پاسخ‌های مقابله اصلی مطابقت دارد.

میانگین‌های مقیاس و مواد، همراه با انحراف استاندارد و برآوردهای همسانی درونی جداگانه برای دو جنس، برای هر یک از هفت زیرمقیاس مقابله تطبیق یافته در جدول ۲ ارائه شده است. میانگین‌های مقیاس و ماده نشان می‌دهد که فعالیت‌های "مقابله مذهبی" در درجه اول و به دنبال آن "حل مسأله به‌طور فعال" دارای بیشترین سهم در مقابله بوده و "جستجوی پاداش‌های جایگزین" کمترین سهم را دارد. ضرایب آلفا برای مقیاس‌های مقابله تطبیق یافته از ۰/۹۳ تا ۰/۴۸ بود. در جدول ۲ هم روابط درونی بین مقیاس‌های استخراج شده در مورد کل نمونه و یافته‌های مشابه جداگانه برای دو جنس را نشان می‌دهد.

جدول ۲

ویژگی‌های روان‌سنجی و همبستگی‌های بین زیرمقیاس‌های مقیاس پاسخ‌های مقابله انطباق یافته در دانشجویان مرد و زن

زیرمقیاس	۱		۲		۳		۴		۵		۶		۷	
	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن
۱- مقابله دینی	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۲- ارزیابی مثبت	۰/۴۳**	۰/۲۴**	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۳- حمایت اجتماعی	۰/۲۰*	۰/۱۷*	۰/۱۳*	۰/۲۰**	۰/۱۹*	۰/۱۷*	-	-	-	-	-	-	-	-
۴- حل مسأله	۰/۲۹**	۰/۲۸**	۰/۴۷**	۰/۳۵**	۰/۱۹*	۰/۱۷*	-	-	-	-	-	-	-	-
۵- اجتناب شناختی	۰/۰۸	۰/۰۱	۰/۱۹**	۰/۱۸*	۰/۰۶	۰/۰۸	۰/۱۵*	-	-	-	-	-	-	-
۶- جستجوی پاداش جایگزین	۰/۱۹*	۰/۰۷	۰/۲۵**	۰/۰۷	۰/۱۴*	۰/۱۱	۰/۲۶**	۰/۱۵*	۰/۲۹**	۰/۲۱**	-	-	-	-
۷- پذیرش یا تسلیم	۰/۱۱	۰/۰۹	۰/۰۲	۰/۳۰**	۰/۰۰	۰/۰۳	۰/۰۷	۰/۲۴**	۰/۲۴**	۰/۰۶	۰/۱۷*	۰/۰۴	-	-
میانگین زیر مقیاس	۲۲/۸۲**	۲۷/۸۰**	۶/۹۰	۶/۸۹	۵/۶۴	۶/۰۲	۲۰/۲۸	۲۰/۴۲	۹/۴۰	۹/۰۲	۹/۴۰	۹/۰۲	۹/۴۰	۹/۰۲
میانگین آیت	۱/۷۶	۲/۱۴	۱/۷۳	۱/۷۲	۱/۴۱	۱/۵۱	۲/۰۳	۲/۰۴	۱/۱۷	۱/۱۳	۱/۲۲	۱/۲۲	۱/۳۸	۱/۴۶
انحراف استاندارد	۹/۹۰	۸/۷۷	۲/۶۲	۲/۹۸	۳/۵۰	۳/۵۱	۵/۵۸	۵/۰۷	۴/۸۷	۵/۱۷	۳/۴۴	۳/۱۷	۳/۳۵	۳/۶۶
زیرمقیاس انحراف استاندارد	۱/۰۱	۰/۹۲	۱/۷۳	۱/۷۲	۱/۰۸	۱/۰۷	۰/۹۲	۰/۹۰	۱/۰۴	۱/۰۴	۰/۷۷	۰/۷۰	۰/۵۸	۰/۶۰
آیت	۰/۹۳	۰/۸۸	۰/۶۰	۰/۷۲	۰/۸۲	۰/۸۴	۰/۸۱	۰/۷۶	۰/۷۳	۰/۷۷	۰/۴۸	۰/۵۸	۰/۵۳	۰/۶۰
آلفا	۰/۳۰*	۰/۱۳	۰/۱۸*	۰/۰۵	۰/۰۴	۰/۰۲	۰/۲۴**	۰/۳۰**	۰/۲۰*	۰/۲۰*	۰/۲۰*	۰/۲۰*	۰/۲۰*	۰/۱۷*

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$

عامل "جستجوی پاداش‌های جایگزین" به صورت انجام فعالیت‌های جایگزین برای فراموش کردن یا اجتناب از رویارویی با مسأله تعریف می‌شود، همان‌طور که انتظار می‌رود این عامل با اجتناب شناختی و پذیرش - تسلیم همبستگی دارد. این عامل همچنین با حل مسأله، ارزیابی مجدد مثبت و جستجوی راهنمایی و حمایت همبستگی دارد، گرچه همبستگی‌ها ضعیف است. در نهایت عامل "پذیرش - تسلیم"، دلالت بر یک راهبرد عاطفی در نتیجه رویارویی ناامیدانه و فرارگونه با مشکل داشته که همبستگی با جستجوی پاداش‌های جایگزین نداشته ولی با اجتناب شناختی همبستگی دارد. همان‌طور که از دیدگاه نظری انتظار می‌رفت، عامل پذیرش - تسلیم ارتباط با اجتناب شناختی داشته ولی با مقابله مذهبی و جستجوی پاداش‌های جایگزین ارتباط نداشته و به‌طور منفی با ارزیابی مجدد مثبت و حل مسأله همبستگی داشته است. این الگوی همبستگی، نشان‌دهنده قدرت افتراقی بالای عامل پذیرش - تسلیم در ساختار مقیاس پاسخ‌های مقابله اصلی می‌باشد.

بررسی روایی افتراقی مقیاس‌های تطبیق یافته نسخه ایرانی مقیاس پاسخ‌های مقابله، نشان داد که با در نظر گرفتن کل نمونه، اغلب این زیرمقیاس‌ها به استثنای عامل حل مسأله در برابر سوگیری‌های مقبولیت اجتماعی مقاوم بودند. همبستگی معکوس و پایین ولی معنادار نیز در خصوص مقبولیت اجتماعی با عامل پذیرش - تسلیم مشاهده شد (جدول ۲).

تحلیل‌های چندمتغیره واریانس (مانوا) روی نمرات هفت مقیاس تطبیق یافته مقابله انجام شد. نتایج نشان داد که یک اثر وضعیت تأهل معنادار کلی وجود دارد ($P < 0.001$ و $20/58 = F(1, 336)$). آزمودنی‌های متأهل بیشتر از پاسخ‌دهندگان مجرد در جستجوی راهنمایی و حمایت بودند. اثر معنادار دیگری مشاهده نشد. مقایسه‌های t -test بین دو جنس برای نمرات میانگین مقیاس مقابله و نمرات میانگین تفاوتی را در شش از هفت مقیاس نشان نداد. گرچه زنان به‌طور معنادار بالاتری در مقیاس مقابله مذهبی نسبت به مردان داشتند ($P < 0.001$) و $11/25 = t(365)$. تحلیل‌های چندمتغیره واریانس (MANOVA) روی مجموعه ۱۰ سؤالی ارزیابی اجرا شد. نتایج نشان داد که جنس، وضعیت تأهل و سن هیچ‌کدام نتایج معنادار

با در نظر گرفتن کل نمونه، همبستگی‌های عامل "مقابله مذهبی" به این موضوع اشاره دارد که بعد از تجربه یک واقعه استرس‌زا، مقابله بر پایه مذهب، همراه با تفسیر مثبت از مشکلات، حل مسأله فعال و تحلیل منطقی و جستجوی راهنمایی و حمایت اجتماعی است و این‌که مقابله مذهبی با راهبردهای مقابله اجتناب رفتاری یا اجتناب شناختی ارتباط ندارد. همه ماده‌های این عامل، ماده‌های جدید بودند و بر حسب قدرت افتراقی نظری بر فعالیت‌های متمرکز بر مسأله دلالت می‌کنند. عامل "ارزیابی مجدد مثبت" در برگزیده ۴ روش تعریف مجدد مسأله بود و همچنین به‌طور ضمنی به یک رویکرد مثبت و سازنده به مشکل اشاره دارد. تعجب‌انگیز نیست که این عامل با "حل مسأله" همبستگی مثبت داشت و به‌طور منفی با "پذیرش - تسلیم" که یک راهبرد اجتنابی است، همبستگی داشت.

عامل "جستجوی راهنمایی و حمایت" بیشتر شامل مشورت با اعضای خانواده مانند همسر و دوستان برای کسب راهنمایی، آگاه نمودن آنان از مشکل و دریافت همدردی است. همبستگی این عامل با مقابله مذهبی، ارزیابی مجدد مثبت از مسأله و حل مسأله درجه پایین بوده و همبستگی با فعالیت‌های اجتنابی، حتی پایین‌تر و یا صفر را نشان می‌دهد. تحلیل محتوایی عامل "حل مسأله" نشان می‌دهد که پاسخ به واقعه منفی در وهله اول از فعالیت‌های مقابله رفتاری و در ثانی از ماده‌هایی که دلالت بر تحلیل منطقی دارند (ماده‌های جدید) به‌علاوه یک ماده جستجوی راهنمایی مقیاس پاسخ‌های مقابله اصلی موس (۱۹۹۳) که روی کسب اطلاعات تأکید می‌کند، تشکیل می‌شود. این عامل همچنین با "مقابله مذهبی"، "جستجوی حمایت اجتماعی" و "ارزیابی مجدد مثبت" از مسأله همبستگی مثبت دارد و دارای قدرت افتراقی است؛ ولی همبستگی ضعیفی با مقابله اجتنابی دارد.

عامل "اجتناب شناختی" نمایان‌گر یک راهبرد اجتنابی برای کاهش تنش بوده و با فعالیت‌های اجتناب رفتاری (جستجوی پاداش‌های جایگزین) و اجتناب شناختی (پذیرش - تسلیم) همبستگی دارد ولی با مقابله مذهبی، جستجوی راهنمایی و حمایت یا حل مسأله همبستگی ندارد؛ گرچه برخلاف انتظار با عامل "ارزیابی مجدد مثبت از مسأله" ارتباط پایینی دارد.

1. Multiple Analysis of Variance (MANOVA)

مجموعه ۱۰ اندازه ارزیابی واقعه استرس‌زا همزمان به عنوان متغیر پیش‌بین و هفت مقیاس مقابله تطبیق یافته به عنوان متغیرهای ملاک انجام شد. نتایج بر اساس زیرنمونه پاسخ‌دهندگانی که هم مقیاس‌های پاسخ‌های مقابله تطبیق یافته و هم ۱۰ سؤال فرایندهای مقابله را کامل کرده بودند، در جدول ۳ خلاصه شده است.

در ارتباط با ارزیابی نداشتند. تحلیل‌های یک متغیره (ANOVA) روی یک ماده غیرقابل کنترل بودن واقعه هیچ‌گونه نتیجه معنادار در خصوص جنس، وضعیت تأهل یا سن پدید نیاورد. برای بررسی ارتباط بین ارزیابی عامل استرس‌زا و راهبردهای مقابله، تحلیل‌های رگرسیون چندمتغیری با در نظر گرفتن

جدول ۳

پیش‌بینی تلاش‌های مقابله با مقیاس پاسخ‌های مقابله تطبیق یافته از طریق ارزیابی موقعیت استرس

t	پیش‌بینی‌های معنادار	F Value	R	معیار مقابله
۳/۷۱****	بهره شخصی ادراک شده (A ۱۰)	$F(۱,۲۲۳) = ۱۴/۱۱, p < ۰/۰۰۰۱$	۰/۰۶۰	ارزیابی مجدد مثبت
-۲/۴۹*	ادراک تهدید (A ۴)	$F(۱,۲۲۳) = ۱۰/۹۳, p < ۰/۰۰۰۱$	۰/۰۹۰	ارزیابی مجدد مثبت
۲/۴۰*	زمان برای حل مشکل (A ۳)	$F(۱,۲۲۳) = ۹/۳۶, p < ۰/۰۰۰۱$	۰/۱۱۱۳	ارزیابی مجدد مثبت
۳/۴۵****	بهره شخصی ادراک شده (A ۱۰)	$F(۱,۲۲۳) = ۱۱/۹۵, p < ۰/۰۰۰۱$	۰/۰۵۱	حل مسأله
-۴/۶۱****	پیامد مثبت مقابله (A ۸)	$F(۱,۲۲۳) = ۲۱/۹۹, p < ۰/۰۰۰۱$	۰/۰۹۸	پذیرش- تسلیم
۳/۲۰**	خصوصیت ادراک شده (A ۱۰)	$F(۱,۲۲۳) = ۱۶/۵۹, p < ۰/۰۰۰۱$	۰/۱۳۴	پذیرش- تسلیم

* $p < ۰/۰۵$; ** $p < ۰/۰۱$; *** $p < ۰/۰۰۱$; **** $p < ۰/۰۰۰۱$

ادراک غیرقابل کنترل بودن تبیین شود. ادراک غیرقابل کنترل بودن واقعه، اجتناب شناختی و پذیرش- تسلیم را پیش‌بینی کرد (جدول ۴). این یافته بیان‌گر این است که راهبردهای مقابله اجتناب شناختی با واقعه تنیدگی‌زا، هنگامی که در بافتار عدم کنترل ادراک شود، ارتباط دارد.

برای بررسی این که چگونه درک غیرقابل کنترل بودن واقعه با مقابله ارتباط دارد تحلیل رگرسیون چندمتغیری با در نظر گرفتن میزان قابل کنترل بودن واقعه به عنوان متغیر پیش‌بین و هفت مقیاس مقابله تطبیق یافته به عنوان متغیرهای ملاک محاسبه شد. نتایج معادلات رگرسیون نشان داد که درصدی هر چند کوچک ولی معنادار واریانس متغیرهای ملاک می‌تواند به‌وسیله

جدول ۴

پیش‌بینی تلاش‌های مقابله با مقیاس پاسخ‌های مقابله تطبیق یافته از طریق ادراک غیرقابل مهار بودن واقعه

t	پیش‌بینی‌های معنادار	F Value	R	ملاک مقابله
۲/۱۰*	ادراک غیرقابل مهار بودن واقعه	$F(۱,۳۶۴) = ۴/۴۳, p < ۰/۰۴$	۰/۰۱۲	اجتناب شناختی
۸/۳۷****	ادراک غیرقابل مهار بودن واقعه	$F(۱,۳۶۴) = ۷۰/۰۰, p < ۰/۰۰۰۱$	۰/۱۶	پذیرش- تسلیم

* $p < ۰/۰۵$; ** $p < ۰/۰۱$; *** $p < ۰/۰۰۱$; **** $p < ۰/۰۰۰۱$

مقابله‌ای جدید اضافه شده، مورد استفاده آزمودنی‌های ایرانی در سنین متفاوت (۱۸ تا ۴۰ سال) بودند.

یکی از اهداف اصلی این پژوهش تحلیل ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس پاسخ‌های مقابله تطبیق یافته بوده است. بدین منظور، رواسازی تجربی اغلب زیرمقیاس‌های مقیاس پاسخ‌های مقابله تطبیق یافته، نشان‌دهنده روایی دیدگاه دو

بررسی تأیید راهبردهای مقابله نشان داد که نمونه دانشجویان ایرانی این پژوهش، از همه فعالیت‌های مقابله مقیاس پاسخ‌های مقابله تطبیق یافته در هنگام روبرو شدن با وقایع استرس‌زا در زندگی روزانه استفاده کرده بودند. گرچه این نمونه تصادفی دانشجویان ایرانی ممکن است معرف جمعیت ایرانی نباشد، نتایج نشان داد که مقیاس پاسخ‌های مقابله اصلی و فعالیت‌های

ابزار سنجش

فرم کوتاه نسخه ایرانی مقیاس پاسخ‌های مقابله تطبیق‌یافته: در پژوهش ۲ از نسخه ایرانی مقیاس پاسخ‌های مقابله تطبیق‌یافته استفاده شد، شامل ۵۱ ماده که در پژوهش ۱ استخراج شده بود. پاسخ‌های آزمودنی‌ها ($N = 176$) به مقیاس تطبیق‌یافته ۵۱ ماده‌ای توسعه‌یافته از پژوهش ۱ در معرض تحلیل مؤلفه‌های اصلی و روش‌های چرخش واریماکس قرار گرفت. بعد از بررسی راه‌حل‌های ۲ تا ۸ عامل با چرخش واریماکس، بر اساس شیب منحنی اسکری و قابل تفسیر بودن نتایج، راه‌حل ۶ عاملی انتخاب شد که $48/39\%$ کل واریانس را تبیین می‌کرد. گرچه ترتیب زیرمقیاس‌ها تغییر کرد، مقابله مذهبی به‌عنوان یک بُعد مستقل در رتبه دوم بعد از حل مسأله قرار گرفت. اجتناب شناختی در مکان سوم و به دنبال آن جستجوی راهنمایی و حمایت و بعد از آن به ترتیب جستجوی پاداش‌های جایگزین در مکان پنجم و پذیرش و تسلیم در مکان ششم قرار گرفتند. ویژگی‌های روان‌آزمایی این زیرمقیاس‌ها در جدول ۵ ارائه شده است.

مقیاس جهت‌گیری مذهبی درونی - بیرونی: نسخه استاندارد فارسی این مقیاس (آلپورت و راس، ۱۹۶۷) استفاده شد. همبستگی فعالیت‌های مقابله با جهت‌گیری مذهبی درونی بیان‌گر حضور پیشایندهای شناختی، هیجانی و انگیزشی است که در استفاده از مقابله مذهبی تأثیر می‌گذارد. تحلیل اولیه مؤلفه‌های اصلی ۵ عامل به بار آورد که $54/36\%$ کل واریانس را تبیین می‌نمود. سپس یک راه‌حل ۲ عاملی با چرخش واریماکس محاسبه شد. این دو عامل $34/15\%$ کل واریانس را تبیین کردند. تحلیل داده‌ها در پژوهش ۲ با نمرات محاسبه شده حاصل از تحلیل عاملی انجام شد.

ارزیابی از واقعه استرس‌زا: ارزیابی واقعه استرس‌زا همانند پژوهش ۱ از طریق ۱۰ سؤال که بر اساس مقیاس ۴ درجه‌ای از نوع لیکرت نمونه‌برداری شده بود، سنجیده شد.

یافته‌ها

همانند پژوهش ۱ فعالیت‌های مقابله مذهبی در رتبه اول، عامل حل مسأله و به دنبال آن عامل جستجوی راهنمایی و حمایت، بیشتر از همه راهبردهای مقابله دیگر استفاده شدند و

بُعدی^۱ گرایشی در مقابل اجتنابی است؛ که به‌وسیله موس (۱۹۹۳) پیشنهاد شده و نیز روایی دیدگاه دوبُعدی تمرکز بر مسأله در مقابل تمرکز بر هیجان (فولکمن و مسکوویتز، ۲۰۰۴) را تأیید می‌کند. به‌طور وسیع‌تر، این پژوهش در تطبیق دادن مقیاس پاسخ‌های مقابله موس با بافتار اجتماعی و فرهنگی ایران موفق بوده و در این رابطه رواسازی تجربی را برای نظریه‌های بافتار‌گرای مقابله (چون و همکاران، ۲۰۰۶) با اضافه کردن یک بُعد مهم مقابله مذهبی فراهم کرده است.

با مشخص شدن قابلیت تکرارپذیری نسبی ساختار عاملی مقیاس پاسخ‌های مقابله موس در بافتار ایرانی و اهمیت مقابله مذهبی در موقعیت اجتماعی و فرهنگی ایران، در پژوهش ۲ استواری این ساختار عاملی توسط نسخه ایرانی مقیاس پاسخ‌های مقابله تطبیق‌یافته بررسی شده است و تلاش برای تعیین روایی همزمان مقیاس مقابله مذهبی مبتنی بر اسلام صورت گرفته است.

پژوهش ۲

روش

جامعه آماری، نمونه و روش اجرای پژوهش: در پژوهش دوم نمونه از دانشجوی کارشناسی ارشد که در رشته‌های متفاوتی تحصیل می‌کردند ($N = 176$ ؛ $38/6\%$ زن و $60/22\%$ مرد و $2/18\%$ آزمودنی‌ها جنس خود را مشخص نکردند)، تشکیل شده بود که سن آن‌ها بین ۲۱ و ۴۰ سال ($M = 25/5$ ، $SD = 3/45$) بود.

آزمودنی‌ها به نسخه کوتاه شده مقیاس پاسخ‌های مقابله تطبیق‌یافته به‌دست آمده از پژوهش ۱ بر حسب فراوانی استفاده از این فعالیت‌ها در مقابله با استرس‌زاترین واقعه‌ای که طی شش ماه گذشته با آن روبرو بوده‌اند، پاسخ دادند. همانند پژوهش ۱، همه آزمودنی‌ها به ۱۰ سؤال ارزیابی واقعه استرس‌زا پاسخ دادند؛ ضمن این‌که در پژوهش ۲ آزمودنی‌ها همچنین به مقیاس ۲۰ ماده‌ای جهت‌گیری مذهبی درونی - بیرونی آلپورت و راس (۱۹۶۷)، به‌منظور سنجش نگرش‌ها و انگیزه‌های مذهبی پاسخ‌ها، که به‌عنوان مقدمه‌های مهم مقابله مذهبی تلقی می‌شوند، پاسخ دادند (ابو رایا و پارگامانت، ۲۰۱۰).

1. dichotomy

فعالیت جستجوی راهنمایی و حمایت اجتماعی استفاده کنند و مردان بیش از زنان به دنبال پاداش‌های جایگزین می‌گردند؛ تفاوت‌های در دو جنس با ابعاد دیگر مقابله به دست نیامد. تحلیل با مقیاس سوگیری مذهبی درونی- بیرونی تفاوت‌های معناداری در رابطه با جنس و سن به بار نیاورد. تحلیل‌های واریانس تک متغیره روی هر یک از مقیاس‌های مقابله تطبیق‌یافته نشان داد که زنان بیش از مردان احتمال دارد حل موفقیت‌آمیز مشکل را تجربه کنند ($P < 0/04$ و $F(1, 175) = 4/21$). تفاوت‌های جنسی دیگری با مواد باقی‌مانده به دست نیامد.

اجتناب شناختی و پذیرش- تسلیم کمتر از همه استفاده شدند. جدول ۵ همبستگی‌های درونی میان مقیاس‌های استخراج شده برای مردان و زنان را جداگانه نشان می‌دهد.

در بررسی روایی همزمان با مقابله مذهبی این نتایج به دست آمد که جهت‌گیری مذهبی درونی به‌طور معنادار با مقابله مذهبی به صورت مثبت و جهت‌گیری مذهبی بیرونی به‌طور معنادار ولی به صورت منفی با مقابله مذهبی همبستگی داشت. حل مسأله با جهت‌گیری مذهبی درونی و اجتناب شناختی با جهت‌گیری مذهبی بیرونی همبستگی داشت.

تحلیل واریانس تک متغیره روی هر یک از مقیاس‌های مقابله تطبیق‌یافته نشان داد که زنان بیش از مردان احتمال دارد از

جدول ۵

ویژگی‌های روان‌سنجی و همبستگی‌های شش زیرمقیاس نسخه ایرانی مقیاس پاسخ‌های مقابله انطباق‌یافته در دانشجویان مرد و زن

زیرمقیاس	۱		۲		۳		۴		۵		۶	
	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن
۱- مقابله دینی	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۲- حمایت اجتماعی	۰/۴۶**	۰/۰۷	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۳- حل مسأله	۰/۴۶**	۰/۲۷**	۰/۲۳	۰/۵۵**	-	-	-	-	-	-	-	-
۴- اجتناب شناختی	۰/۱۸	۰/۰۱	۰/۱۹	۰/۰۱	۰/۱۶	-۰/۰۱	-	-	-	-	-	-
۵- جستجوی پاداش جایگزین	۰/۲۷*	۰/۱۱	۰/۳۹**	۰/۰۳	۰/۴۷**	۰/۱۸	-۰/۰۸	-	-	-	-	-
۶- پذیرش- تسلیم	۰/۲۵**	۰/۱۰	۰/۲۲**	-۰/۱۱	۰/۲۵**	۰/۱۰	-۰/۰۶	۰/۲۵*	۰/۰۳	-	-	-
میانگین زیرمقیاس	۱۵/۲۹	۱۵/۸۸	۱۲/۵۳**	۱۴/۰۹**	۱۲/۱۵	۱۱/۷۴	۹/۷۲	۹/۷۱	۷/۱۲**	۶/۱۰**	۵/۴۳	۵/۹۴
میانگین آیتم	۳/۰۶	۳/۱۸	۲/۰۲	۲/۳۵	۳/۰۳	۲/۹۶	۱/۹۴	۱/۹۴	۲/۳۷	۲/۰۳	۱/۳۶	۱/۴۹
انحراف استاندارد	۴/۵۲	۳/۵۲	۵/۰۵	۴/۵۸	۴/۰۲	۳/۳۳	۳/۶۳	۳/۵۹	۲/۶۴	۲/۱۹	۲/۲۲	۲/۲۶
انحراف استاندارد	۰/۹۰	۰/۴۶	۰/۸۴	۰/۶۸	۱/۰۰	۰/۸۳	۰/۷۳	۰/۷۲	۱/۲۱	۰/۷۳	۰/۵۶	۰/۵۷
آیتم	۰/۸۴	۰/۷۱	۰/۸۸	۰/۸۲	۰/۸۳	۰/۶۴	۰/۷۳	۰/۸۹	۰/۷۳	۰/۵۰	۰/۶۶	۰/۴۹
آلفا	۰/۸۴	۰/۷۱	۰/۸۸	۰/۸۲	۰/۸۳	۰/۶۴	۰/۷۳	۰/۸۹	۰/۷۳	۰/۵۰	۰/۶۶	۰/۴۹
جهت‌گیری دینی درونی	۰/۴۵**	۰/۵۸**	۰/۱۸	۰/۱۶	۰/۳۰**	۰/۲۰	-۰/۰۰	-۰/۰۴	-۰/۰۵	-۰/۱۴	۰/۰۶	-۰/۰۸
جهت‌گیری دینی بیرونی	-۰/۲۰*	-۰/۱۷	-۰/۰۷	-۰/۲۰	۰/۲۶**	-۰/۱۷	۰/۱۵	۰/۲۴*	۰/۱۱	۰/۰۳	۰/۱۶	۰/۰۲

* $p < 0/05$ ** $p < 0/001$

(۱۹۹۳) که پایداری نشان دادند عبارت بودند از: جستجوی راهنمایی و حمایت، حل مسأله، اجتناب شناختی، جستجوی پاداش‌های جایگزین و پذیرش یا تسلیم. ضمن اینکه ارزیابی مجدد مثبت و تخلیه هیجانی ابعاد مقابله مستقلی در این دو نمونه دانشجویان ایرانی تشکیل ندادند (همانند پژوهش ۱) و زیرمقیاس اصلی تحلیل منطقی با عامل حل مسأله ادغام شدند.

عدم قابلیت تکرار ساخت عاملی مقیاس‌های اصلی به‌طور مکرر در پیشینه علمی گزارش شده است (زاگرنمن و گانیه^۱، ۲۰۰۶، به نقل از میازاکی، بدن‌هرن، زالاکت و ان‌جی، ۲۰۰۸). در پژوهش حاضر آن دسته از عوامل مقیاس اصلی پاسخ‌های مقابله موس

1. Zuckerman, M., & Gagne, M.

نتایج پژوهش ۲ به وضوح عامل مقابله مذهبی را تکرار کرد. به طور چشمگیری ضرایب همسانی درونی برای حل مسأله، جستجوی پاداش‌های جایگزین و پذیرش- تسلیم میان دانشجویان زن پایین تر بود.

پژوهش ۲ شواهدی برای روایی افتراقی و همگرایی زیرمقیاس مقابله مذهبی فراهم کرد و الگوهای همبستگی با دیگر ابعاد مقابله همسو با پیش‌بینی‌های نظری بود (اسپیلکا، هود، هانزبرگر و گرساچ، ۲۰۰۳؛ پارگامنت و آبو راینا، ۲۰۰۷؛ کنینگ و لارسون، ۲۰۰۱).

بحث

نسخه ایرانی مقیاس پاسخ‌های مقابله مورد بحث در این پژوهش بر اساس روش منطقی و تجربی توسعه یافته است. تحلیل عاملی ۹۳ ماده فهرست جامع، مقیاس ترکیبی تطبیق‌یافته، هفت عامل پدید آورد: مقابله مذهبی، ارزیابی مجدد مثبت، جستجوی راهنمایی و حمایت، حل مسأله، اجتناب شناختی، جستجوی پاداش‌های جایگزین و پذیرش یا تسلیم؛ که با نتایج تحقیق مشابه همسو است (میاژاکی و همکاران، ۲۰۰۸). بدون تردید شواهدی قوی دال بر چندبُعدی بودن نسخه ایرانی مقیاس پاسخ‌های مقابله تطبیق‌یافته و اعتبارهای درونی و قابلیت تکرارپذیری عاملی و ساختار عاملی این مقیاس جدید به دست آمده است. به خصوص مقابله مذهبی، حل مسأله، اجتناب شناختی، جستجوی راهنمایی و حمایت به اندازه کافی دارای اعتبار بالایی هستند تا به عنوان ابعاد مقابله در جامعه و موقعیت فرهنگی ایران شناخته شوند. گرچه ضرایب همسانی درونی برای سه بُعد دیگر یعنی ارزیابی مجدد مثبت، جستجوی پاداش‌های جایگزین و پذیرش- تسلیم نسبتاً پایین بودند، تحلیل روایی محتوای^۱ این ابعاد نشان‌دهنده ارزش اکتشافی آن‌ها بوده و حضور آن‌ها را در نسخه توسعه‌یافته ایرانی مقیاس پاسخ‌های مقابله به عنوان ساختارهایی که باید در تحقیقات بعدی بیشتر ارزیابی شوند، توجیه می‌کند.

روایی سازه محتوای مقیاس‌های مقابله در این تحقیق از سه دیدگاه متفاوت مورد بررسی قرار گرفت؛ همبستگی‌های درونی میان زیرمقیاس‌های تطبیق‌یافته، روایی افتراقی و روایی همزمان.

همبستگی‌های مثبتی که بین راهبردهای اجتنابی و متمرکز بر هیجان هنگام غیرقابل مهار بودن واقعه به دست آمد با پیش‌بینی‌های الگوی تناسب بهینه مقابله با استرس^۲ مطابقت دارد (به عنوان مثال، هبفل و واکس، ۱۹۹۳). در تحقیق حاضر شرکت‌کنندگانی که مشکل‌شان را به عنوان غیرقابل کنترل ادراک کرده بودند، به طور معنادار تمایل داشتند بیشتر روی پذیرش یا تسلیم، اجتناب شناختی و جستجوی پاداش‌های جایگزین و کمتر روی ارزیابی مجدد مثبت تکیه کنند در مقایسه با آن‌هایی که واقعه را قابل کنترل ادراک کرده بودند.

این یافته‌ها استنباط‌های مهمی در اختیار می‌گذارند. اول بر طبق فرضیه "برازندگی مطلوب"^۳ (ویتالیانو و همکاران، ۱۹۹۰)، افزایش راهبردهای روی آورد و کاهش راهبردهای مقابله اجتنابی در مورد واقعه قابل مهار ادراک شده و در نمونه‌های غیرروانپزشکی، سودمند است. با نمونه‌های بهنجار مانند دانشجویان، زمانی که موقعیت به عنوان غیرقابل مهار ادراک شود، مشخص شده است که راهبردهای اجتنابی سازگارتر هستند (ویتالیانو، دوولف، مایورو، روسو و کاتن، ۱۹۹۰). در ثانی هنگامی که بزرگسالان جوان سالم و بهنجار مدنظر قرار می‌گیرند، مقابله مذهبی به طور جدی در فرایند مقابله آنان با وقایع بسیار آزردهنده، اهمیت دارد (پارگامنت، انسینگ، فالگوت، السن و همکاران، ۱۹۹۰). این موضوع در میان بزرگسالان جوان و بهنجار مسلمان نیز مورد تأیید قرار گرفته است (آبو رایا و پارگامنت، ۲۰۱۰؛ آبو رایا و پارگامنت، استین و ماهنی، ۲۰۰۷).

همبستگی‌های معنادار بین ارزیابی‌ها و سه بُعد مقابله به دست آمد: ارزیابی مجدد مثبت، حل مسأله و پذیرش- تسلیم و این یافته‌ها با پیش‌بینی‌های نظری، همسو بود. در مجموع، ارزیابی‌های شناختی شامل: بهره شخصی ادراک شده (سؤال A۱۰)، انتظار یک پیامد مثبت از تلاش‌های مقابله (سؤال A۸) و چاره‌اندیشی ادراک شده (سؤال A۳) و همچنین، اسنادهای تهدیدآمیز (سؤال A۴) و خصومت‌آمیز (سؤال A۵)، به طور معنادار و در جهت پیش‌بینی شده نظری با هر دو راهبردهای مقابله‌گرایشی و اجتنابی ارتباط داشتند.

روایی همزمان برای مقیاس مقابله مذهبی به دست آمد بدین صورت که این عامل به طور مثبت و معنادار با جهت‌گیری مذهبی

2. optimal matching model of stress and coping
3. goodness of fit hypothesis

1. content validity analysis

مقابله مثبت متمرکز بر مسأله است و نه یک فعالیت اجتنابی هیجان مدار (آنو و وسکن سلس، ۲۰۰۵).

یک مسأله روش شناختی مهم که در دو تحقیق فوق مورد بررسی قرار گرفت، روایی سازه مقیاس‌های مقابله در زمانی بود که این مقیاس‌ها در موقعیت‌های خاص اجتماعی و فرهنگی استفاده می‌شوند. موضوع روایی سازه مقیاس‌های مقابله هنگامی مطرح است که مقیاس‌های اصلی، که اغلب با توجه به افراد و موقعیت‌های اجتماعی و فرهنگی غربی ساخته شده‌اند، در بافتارهای فرهنگی کاملاً متفاوت استفاده شوند (خاواجا، ۲۰۰۸؛ میازکی و همکاران، ۲۰۰۸؛ واتسون، ویلسون و سینها، ۱۹۹۸). فراهم نمودن شواهد تجربی برای روایی همزمان^۱ ساختارهای عاملی جدید، هنگامی که ساختار عاملی مقیاس‌های اصلی تکرار نمی‌شوند، لازم است.

با توجه به این که بهبود معناداری، بعد از افزودن مواد جدید، در قابلیت تکرار ساخت عاملی مقیاس پاسخ‌های مقابله اصلی به دست آمد، توصیه می‌شود پژوهش‌های آینده برای توسعه الگوی مقابله در بافتار اجتماعی و فرهنگی ایرانی، از مواد ایرانی توسعه یافته در این پژوهش علاوه بر مواد مقیاس مقابله استاندارد استفاده نمایند. این روش نه تنها اعتبارهای بالاتری را تضمین می‌کند بلکه روایی بوم‌شناختی^۲ مقیاس را افزایش می‌دهد، ضمن این که در معرض خطر نادیده گرفتن ابعاد مهم بالقوه مقابله قرار نمی‌گیرد. اعتبارهای پایین در بعضی از عوامل مقابله می‌تواند به عنوان یک محدودیت این پژوهش در نظر گرفته شود. اگر چه نتایج معنادار با بعضی از این مقیاس‌های به ظاهر ضعیف، با در نظر گرفتن متغیرهایی مثل جنس، دین، ارزیابی وقایع استرس‌زا و ادراک غیرقابل مهار بودن واقعه، به دست آمد، تحقیقات فراتری جهت گسترش مقیاس حاضر از طریق الحاق مواد بیشتر توسط تحقیقات بعدی لازم است.

موس (۱۹۹۳) بیان می‌کند که پژوهش‌های ماهیت ساختار عاملی مقابله، ممکن است، منجر به راه‌حلهایی شود که ساختار عاملی هشت‌گانه مقیاس پاسخ‌های مقابله را تکرار نکند و بنابراین انتظار می‌رود که بعضی از ابعاد مقابله با بعضی وقایع استرس‌زا مرتبط بوده، در حالی که برخی دیگر از ابعاد مقابله مناسب برای انواع دیگر وقایع استرس‌زا باشند. سؤال اصلی باید این باشد که با

درونی همبسته بود (روایی همگرا)، اما به طور منفی و معنادار با جهت‌گیری مذهبی بیرونی همبستگی داشت (روایی افتراقی). هیچ عامل دیگری این الگوی همبستگی را نشان نداد. همبستگی مثبت مقیاس جهت‌گیری مذهبی بیرونی با اجتناب شناختی و همبستگی مثبت مقیاس درونی با حل مسأله می‌تواند به عنوان شواهدی برای روایی همزمان این سازه‌های مقیاس مقابله در نظر گرفته شود.

لازم است یادآور شویم که ورود ۴۵ ماده جدید در تحقیق اول نه تنها بر روایی و اعتبار مقیاس پاسخ‌های مقابله اصلی تأثیر منفی نگذاشته است بلکه سازه‌های نظری این مقیاس را بر حسب ملاک‌های روان‌سنجی همسانی‌های درونی، قابلیت تکرار و ثبات ابعاد مقابله، تقویت کرده است. بدین صورت که فقط بعد از افزودن مواد جدید در تحلیل عاملی، سه عامل دیگر مقابله از مقیاس پاسخ‌های مقابله اصلی قابل استخراج هستند. این یک یافته و دستاورد مهم و معنادار است زیرا در اغلب نظریه‌های مقابله، هر بُعد مقابله نمایان‌گر یک سازه مجزای نظری است. بنابراین، هشت بُعد مقابله به وسیله هشت زیرمقیاس متفاوت از نسخه ایرانی مقیاس پاسخ‌های مقابله، اندازه‌گیری می‌شوند. یک پژوهش بر روی مهاجرین مسلمان در استرالیا نیز به نتیجه مشابهی رسیده است (خاواجا، ۲۰۰۸).

البته باید تأکید نمود که علاوه بر افزایش قابلیت تکرار زیرمقیاس‌های اصلی مقیاس پاسخ‌های مقابله، الحاق ماده‌های اجتماعی و وابسته به فرهنگ در این پژوهش، به کشف یک بُعد جدید مقابله منتهی شده است که در نسخه تطبیق یافته مقیاس پاسخ‌های مقابله گنجانده شده است. این حقیقت که، مقابله مذهبی همبستگی‌های متوسط با ابعاد متمرکز بر مسأله نشان داد و با ابعاد اجتنابی و هیجان‌مدار همبستگی نداشته یا همبستگی بسیار اندک داشت، دارای اهمیت زیادی برای سلامت روانی و رضایت‌مندی روانی- اجتماعی (بهزیستی) است (اسپیلکا و همکاران، ۲۰۰۳؛ پارگامانت و آبو راینا، ۲۰۰۷؛ کنینگ و لارسون، ۲۰۰۱) و نشان‌دهنده یک فعالیت مقابله‌ای است که ایرانیان به طور متداول و مکرر آن را استفاده می‌کنند و از طریق هشت طبقه راهبردهای مقابله‌ای مقیاس پاسخ‌های مقابله اصلی، مورد ارزیابی و سنجش قرار نمی‌گیرد و حقیقتاً یک بُعد جداگانه مقابله است (خاواجا، ۲۰۰۸). علاوه بر این، مقابله مذهبی یک راهبرد

1. concurrent validity
2. ecological validity

مراجع

- Abu Raiya, H., & Pargament, K. I. (2010). Religiously integrated psychotherapy with Muslim clients: From research to practice. *Professional Psychology: Research and Practice*, 41, 181-188.
- Abu Raiya, H., Pargament, K. I., Stein, C., & Mahoney, A. (2007). Lessons learned and challenges faced in developing the Psychological Measure of Islamic Religiosity. *Journal of Muslim Mental Health*, 2, 133-154.
- Ano, G. G., & Vasconcelles, E. B. (2005). Religious coping and psychological adjustment to stress: A meta-analysis. *Journal of Clinical Psychology*, 61, 461-480.
- Allport, G. W. & Ross, J. M. (1967). Personal religious orientation and prejudice. *Journal of Personality and Social Psychology*, 5, 432-443.
- Ballard, R. (1992). Short forms of the Marlowe-Crowne Social Desirability Scale. *Psychological Reports*, 71, 1155-1160.
- Berg, C. A., Meegan, S. P., & Deviney, F. P. (1998). A social-contextual model of coping with everyday problems across the lifespan. *International Journal of Behavioral Development*, 22, 239-261.
- Carver, C. S. & Connor-Smith, J. (2010). Personality and coping. *Annual Review of Psychology*, 61, 679-704.
- Carver, C. S., & Scheier, M. F. (1994). Situational coping and coping disposition in a stressful transaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66, 184-195.
- Chun, C., Moos, R. H., & Cronkite, R. C. (2006). Culture: A fundamental context for the stress and coping paradigm. In P. T. P. Wong & L. J. Wong (Eds.) *Handbook of multicultural perspectives on stress and coping*. (PP. 29-54) New York: Springer.
- Folkman, S. & Moskowitz, J. T. (2004). Coping: Pitfalls and Promise. *Annual Review of Psychology*, 55, 745-774.
- Hobfoll, S. E. & Vaux, A. (1993). Social support: Resources and context. In L. Goldberger, and S. Breznitz (Eds.), *Handbook of stress: Theoretical and Clinical Aspects* (pp. 685-705). New York: The Free Press.

در نظر گرفتن وضعیت‌های خاص، کدام ساختار مقابله را جامع‌تر شرح داده و کاربرد بیشتری دارد.

به‌طور خلاصه، روایی سازه مقیاس پاسخ‌های مقابله اصلی از طریق افزودن مواد جدید ایرانی تقویت شد و این زیرمقیاس‌های توسعه‌یافته جدید نشان می‌دهند که مقابله مذهبی یک عنصر مهم مقابله برای دانشجویان ایرانی است، هر چند به تبیین بیشتر نقش آن در فرآیند انطباقی دیگر جمعیت‌های ایرانی (غیر از دانشجویان) نیاز است، این پژوهش ارتباط‌های قوی مقابله مذهبی با راهبردهای روی‌آورد مسأله‌مدار و عدم ارتباط با راهبردهای اجتنابی و هیجان‌مدار را در جمعیت‌های دانشجویی آشکار کرد و نظریه‌هایی که بر نقش منفی مذهبی بودن و مقابله مذهبی در سلامت روان تأکید می‌کنند (به‌عنوان مثال، راس، هاندال، کلارک و واندروال، ۲۰۰۹) را به چالش می‌کشد.

- Hudek-Knezevic, J., Kardum, I., & Vukmirovic, Z. (1999). The structure of coping styles: A comparative study of Croatian sample. *European Journal of Personality, 13*, 149-161.
- Khawaja, N. G. (2008). An investigation of the factor structure and psychometric properties of the COPE scale with a Muslim migrant population in Australia. *Journal of Muslim Mental Health, 3*, 177-191.
- Koenig, H. G., & Larson, D. B. (2001). Religion and mental health: Evidence of association. *International Review of Psychiatry, 13*, 67-78.
- Massimini, F., & Delle Fave, A. (2000). Individual development in bio-cultural perspective. *American Psychologist, 55*, 24-33.
- Miyazaki, Y., Bodenhorn, N., Zalaquett, C., & Ng, K-M. (2008). Factorial structure of brief cope for international students attending U.S. colleges. *College Student Journal, 42*, 795-806. Online Journal.
- Moos, R. H. (1993). *Coping Responses Inventory-Adult Form Professional Manual*. Florida: PAR.
- Pargament, K. I., Ensing, D. S., Falgout, K., Olsen, H., Reilly, B., Van Haitsma, K., & Watten, R. (1990). God help me: (I) Religious coping efforts as predictors of the outcomes to significant negative life events. *American Journal of Community Psychology, 18*, 793-823.
- Pargament, K. I., & Abu Raiya, H. (2007). A decade of research on the psychology of religion and coping: Things we assumed and lessons we learned. *Psyke and Logos, 28*, 742-766.
- Ross, K., Handal, P. J., Clark, E. M., & Vander Wal, J. S. (2009). The relationship between religion and religious coping: Religious coping as a moderator between religion and adjustment. *Journal of Religion and Health, 48*, 454-467.
- Sanchez, J. I., Spector, P. E., & Cooper, G. L. (2006). Frequently ignored methodological issues in cross-cultural stress research. In P. Wong & L. Wong (Eds.) *Handbook of multicultural perspectives on stress and coping* (pp. 187-202). New York: Springer
- Schottenbauer, M. A., Rodriguez, B. F., Glass, C. R., & Arnkoff, D. B. (2006). Religious coping research and contemporary personality theory: An exploration of Endler's (1997) integrative personality theory. *British Journal of Psychology, 97*, 499-519.
- Sica, C., Novara, C., Dorz, S., & Sanavio, E. (1997). Coping strategies: Evidence of cross-cultural differences? A preliminary study with the Italian version of coping orientations to problems experienced (COPE). *Personality and Individual Differences, 23*, 1025-1029.
- Spilka, B., Hood, R. W., Hunsberger, B., & Gorsuch, R. (2003). *The Psychology of Religion: An Empirical Approach* (3rd Ed.). New York: Guilford Press.
- Vitaliano, P. P., DeWolfe, D. J., Maiuro, R. D., Russo, J., & Katon, W. (1990). Appraised changeability of a stressor as a modifier of the relationship between coping and depression: A test of the hypothesis of fit. *Journal of Social and Personality Psychology, 59*, 582-592.
- Watson, D. C., Willson, L. R., & Sinha, B. K. (1998). Assessing the dimensional structure of coping: A cross-cultural comparison. *International Journal of Stress Management, 5*, 77-81.